

АНОТАЦІЯ

Назва дисципліни / освітнього компонента	ВК -25 Оркестрово-ансамблеве виконавство 3 курс 5,6 семестри 4 курс 7,8 семестри
Освітня програма	ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «Музичне мистецтво. Оркестрові духові та ударні інструменти» Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» спеціалізація «Оркестрові духові та ударні інструменти» галузі знань 02 «Культура і мистецтво»
Компонент освітньої програми	Вибірковий ВК -25
Загальна кількість кредитів та кількість годин для вивчення дисципліни	8 кредитів / всього годин - 780 аудиторних - 220 годин
Вид підсумкового контролю з	залік 7,8 сем.
Мова викладання	Українська
Викладач	Сіончук Олександр Володимирович доцент
CV викладача на сайті кафедри	https://rdgy.netlify.app/
E-mail викладача	sionchuko@ukr.net

Мета та завдання навчальної дисципліни "Оркестрово-ансамблеве виконавство (Оркестр)"

Мета з дисципліни «Оркестровий клас» полягає в тім, щоб оркестрове виконавство на духових інструментах значно відрізняється від індивідуальних і ансамблевих форм виконавства інструментальної музики за багатьма ознаками і характеристиками у зв'язку з наявністю великої кількості виконавців-артистів

оркестру, та різноманітних музичних інструментів. Музичний твір в оркестровому виконанні – це колективна сумісна творчість оркестрантів, оркестрантів і диригента, багатотемброве узгоджене звучання різнохарактерних інструментів, що забезпечують оркестру найбільші музично-виражальні можливості високохудожнього відтворення музики. Не випадково Г.Г.Нейгауз називав оркестр «першим інструментом». Разом з тим оркестрове виконавство є найскладнішим видом музичного виконавства, що вимагає відповідної індивідуальної готовності музикантів, а також значних сумісних зусиль диригента і оркестрантів щодо узгодження виконавських дій як у художньому, так і технологічному аспектах.

Заняття з оркестрового класу формують спеціальні та практичні знання з організації оркестру, методики роботи з ним, професійні навички оркестрової гри, що забезпечують диригентську практику, концертні виступи.

В основу програми закладено **принципи** цілісності, науковості і доступності навчання, свідомості й активності музикантів у репетиційному процесі, засвоєння знань і набуття професійних навичок колективної гри.

Завдання курсу дисципліни "Оркестрово – ансамблеве виконавство (оркестр)"

- розвинути навички колективного виконавства, вміння виконувати партію за всіма авторськими вказівками, дотримання точності виконання штрихів, ритмічного, динамічного і тембрального ансамблю з характерною ритмічною пульсацією;
- вивчити твори різних жанрів і стилів оркестрової музики, оволодіти специфічними прийомами класичного виконавства, освоїти репертуар для майбутньої практичної роботи в духовому оркестрі;
- навчити виконувати оркестрові партії відповідно до задуму диригента, розуміти його жест, що виражає ритмічні та динамічні особливості музичного твору, акомпанувати солісту-вокалісту, інструменталісту, вокальному та інструментальному ансамблю;
- сформувати навички організаційної та репетиційної роботи з оркестром (посадка оркестру, різноманітні форми настроювання окремих інструментів та інструментальних груп, робота над партіями в групах та в оркестрі);
- сприяти розвитку навичок колективної читки нот з листа оркестрових партій;
- виховати свідому оркестрову дисципліну, творче ставлення до занять.

Вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких загальних і фахових **компетентностей**:

ЗАГАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ:

ЗК01. Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК04. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК08. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні компетентності

СК11.Здатність оперувати професійною термінологією.

СК15.Здатність здійснювати менеджерську, лекторську, аранжувальну діяльність в сфері музичного мистецтва.

СК17.Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, диригентської, педагогічної діяльності.

Очікувані результати навчання

Програмні результати навчання базуються на результатах навчання, визначених освітньою програмою.

В процесі вивчення дисципліни студент повинен проявити:

навички колективного виконавства, вміння виконувати партію за всіма авторськими вказівками, дотримання точності виконання штрихів, ритмічного, динамічного і тембрального ансамблю з характерною ритмічною пульсацією;

Після завершення вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

- історію становлення і розвитку духового оркестру;
- види оркестрів;
- роль кожної оркестрової групи оркестру;
- динамічні можливості оркестру;
- стрій, діапазон, реєстри оркестрових інструментів;
- специфіку музичних термінів.

вміти:

- настроїти оркестрові інструменти та оркестр в цілому;
- спільно відтворювати спосіб звуковидобування і звуковедення, штрихи, ритмічні малюнки, динамічні нюанси, характерні способи гри та інші засоби музичної виразності;
- виконувати твори різних напрямків, стилів і жанрів;
- самостійно вивчати оркестрові партії;
- контролювати чистоту інтонації;
- набути навичок колективного читання нот з листа.

Програмні результати навчання

ПРН01. Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володінням інструментом на належному фаховому рівні під час виконавської, диригентської діяльності.

ПРН02. Володіти методами та навичками ансамблевої та оркестрової гри, репетиційної роботи та концертних виступів.

ПРН10. Володіти базовими знаннями, практичними навичками організаційної та творчої роботи з ансамблевим та оркестровим колективом.

Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Тема 1. *Формування колективних навичок настроювання духових інструментів, інструментальних груп та оркестру в цілому.*

Ефективним засобом настроювання інструментальних груп є інтонування акордів. Необхідно починати з простих тризвуків та їх обернень, поступово використовуючи зменшені, збільшені акорди, домінантсептакорди, нонакорди, терцквартакорди тощо. Важливо користуватися методом розділеного (ланцюгового) настроювання, а також методом настроювання по гармонічній вертикалі, які сприяють вихованню в студентів як слухових навичок, так і відчуття загострених та дисонуючих звуків.

На перших заняттях диригент організовує посадку оркестру, пояснює значення правильного розміщення на естраді.

Тема 2. *Оволодіння оркестровою технікою*

Засвоєння основних штрихів деташе, стаккато, легато, маркато, правильне користування сурдинами для отримання тембрових забарвлень, удосконалення технічної майстерності на інструменті.

Особливу увагу диригенту необхідно приділити ритм-групі, яка створює постійну ритмічну пульсацію;

Тема 3. *Робота над динамікою звучання „f”, „sp”, „sf”, „crescendo”, „diminuendo” відповідно до tutti оркестру, оркестрових груп.*

У процесі роботи з оркестром студенти мають навчитися застосовувати на практиці музично-виконавські навички, пов'язані з правильним трактуванням динаміки, несподіваних переходів від одного нюансу до іншого, що є базовими під час роботи над художнім змістом творів.

Тема 4. *Освоєння виконавських прийомів оркестрової гри на спеціально підготовленому навчальному матеріалі, з поступовим ускладненням мелодики, гармонії, ритму.*

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Тема 5. *Техніка передавання мелодичних ліній від одних голосів до інших. Особливості роботи над штрихами, синкопами, ферматами відповідно до звучання tutti оркестру та оркестрових груп.*

Головна увага зосереджується на відпрацюванні художніх елементів твору, прийомів передачі мелодичних ліній від одних інструментів до інших, від однієї оркестрової групи до іншої, дотримуючись при цьому злагодженої ансамблевої гри та спільного відтворення основних засобів музичної виразності. Оркестрантам також необхідно виробити вміння чути звучання голосів всього оркестру.

Тема 6. *Формування колективних навичок читання нот з листа.*

Для реалізації цього завдання диригент підбирає невеликі та нескладні твори, які можуть бути виконані на достатньо високому художньому рівні: з правильним фразуванням, характерними способами і прийомами звуковидобування й звуковедення, різноманітними ритмічними малюнками, динамічними нюансами й штрихами, які є специфічними для духового оркестру. Важливо, щоб у процесі колективного читання нот з листа студенти досягали тісного контакту як з партнерами по групі, так і всього оркестру для узгодженої ансамблевої гри.

Тема 7. *Робота над конкретизацією звучання музичного матеріалу.*

У процесі роботи над художнім репертуаром студенти ознайомлюються з різноманітними творами духової музики, набувають навичок і умінь гри в ансамблі, удосконалюють необхідні виконавські якості й прийоми виразності, розширюють художнє мислення і творчу уяву. Важливо, щоб студенти розуміли музичний твір як складну логічно побудовану цілісність. Відчуття цілого зароджується у процесі усвідомлення виражальної сутності складових елементів їх художньо-образних взаємозв'язків.

Тема 8. *Робота над фразуванням та якістю звуковидобування на основі інструктивного і технічно-виконавського матеріалу.*

Набута студентом виконавська техніка на основі гам, арпеджіо, акордів і різноманітних вправ, активно впливає на якість звуковидобування та фразування в процесі виконання музичних творів. Робота над фразою починається з визначення інтонаційної структури і характеру інтонування,

кульмінаційної вершини й особливостей її побудови. Необхідно, щоб студенти навчилися відчувати закономірності фразоутворення, пізнавати принципи побудови фраз, які безпосередньо зумовлюються особливостями музичної мови, логікою часового розвитку музичної думки у кожному епізоді твору.

Тема 9. *Удосконалення роботи над динамікою звучання „f”, „sp”, „sf”, „crescendo”, „diminuendo” відповідно до tutti оркестру, оркестрових груп.*

Продовжується робота над основними динамічними відтінками, у процесі якої студенти мають навчитися застосовувати на практиці музично-виконавські навички, пов'язані з правильним трактуванням динаміки, несподіваних переходів від одного нюансу до іншого, зіставляти звучання неоднакової сили, поступово послабляти й посилювати звучання від визначеної початкової і кінцевої сили звука, вміти відтворювати тривале й швидке звукове наростання. Використання цих основних динамічних відтінків є базовою ланкою у роботі над художнім змістом творів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

Тема 10. *Удосконалення навичок самостійного настроювання інструментів. Продовжується робота над спеціальним навчальним матеріалом, який сприяє засвоєнню нових виконавських прийомів і закріплення навичок, отриманих на першому курсі:*

Усі вправи побудовані на більш складній мелодиці, гармонії та ритмі, які сприяють розвитку гармонічного оркестрового мислення, уміння слухати гармонічні комплекси в різноманітних розміщеннях акордів з додатковими ступенями і альтераціями. Заняття відбуваються у двох формах: групових і загальнооркестрових.

Тема 11. *Робота над розвитком технічно – виконавських навичок.*

Специфіка гри в оркестровому колективі вимагає від студентів постійного вдосконалення технічно – виконавських навичок та розвитку професійних навичок ансамблевої гри, формування інтерпретаційних якостей, які вирішують у процесі колективного вивчення музичних творів.

Тема 12. *Специфіка ансамблевої роботи з оркестровими групами.*

Ансамблева робота є важливою ланкою узгодженості виконання штрихів, розвитку виконавського дихання, досягнення чистоти інтонування, темпоритмічного і динамічного ансамблю тощо. Ансамблі можуть бути різні за складом і складатися з однорідних або змішаних груп інструментів. Ансамблева робота також передбачає об'єднання інструментів в окремі оркестрові і фактурні групи.

Тема 13. *Робота над вдосконаленням та розвитком технічно-виконавських навичок відповідно до складності художнього змісту та жанрово-стильових ознак твору.*

Специфіка гри в оркестровому колективі вимагає від студентів постійного вдосконалення та розвитку професійних навичок ансамблевої гри, формування інтерпретаційно-творчих якостей, які вирішуються у процесі колективного вивчення музичних творів.

Тема 14. *Удосконалення колективних навичок читання нот з листа.*

Для реалізації цього завдання диригент підбирає невеликі та нескладні твори, які можуть бути виконані на високому художньому рівні: з правильним фразуванням, характерними способами і прийомами звуковидобування й звуковедення, різноманітними ритмічними малюнками, динамічними нюансами й штрихами, які є специфічними для духового оркестру. Важливо, щоб у процесі колективного читання нот з листа студенти досягали тісного контакту як з партнерами по групі, так і в цілому оркестрі для узгодження ансамблевої гри.

Тема 15. *Відпрацювання елементів музичної виразності.*

Музична виразність є основою передачі художнього змісту твору, що включає в себе відображення його емоційного настрою та характерних ознак стилю і форми. У процесі роботи над основними засобами музичної виразності додаються й специфічні: виклад фактури музичних творів у багатотембральному звучанні, співвідношення окремо взятих різноманітних акордових звуків оркестровими групами, динамічні й темброві співвідношення та протиставлення звучання оркестрових груп, різнопланове відтворення певних ритмічних малюнків, використання значної кількості штрихів тощо.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4

Тема 16. *Робота над динамічною градацією від «p» до «f», «f» до «p», «pp» до «ff», «ff» до «pp» у технічному вирішенні «crescendo subito» – звучанні.*

Поряд з основними динамічними відтінками «f» і «p» важливе місце в музичній практиці займають динамічні нюанси, пов'язані з поступовою або різкою зміною сили звучання. Студенти повинні уміти зіставляти звучання неоднакової сили, поступово послаблюючи або посилюючи звучання від визначеної початкової та кінцевої сили звука, уміти відтворити тривалі й швидкі наростання.

Тема 17. Удосконалення навичок гри в умовах використання виконавської техніки «*accelerando*» та «*ritenuto*» як з окремими виконавцями, оркестровими групами, а також оркестром в цілому.

Музичний матеріал, що супроводжується різними темповими змінами сприяє розвитку зорового контакту з диригентом та загального відчуття ансамблю як між партнерами по групі, так і в цілому оркестрі.

Тема 18. Специфіка роботи над оркестровим супроводом для соліста-вокаліста, інструменталіста, вокального та інструментального ансамблів.

Особливу увагу необхідно приділити досягненню співвідношення звучання між оркестром та солістом, вокальним ансамблем. Необхідно вимагати від студентів відносно тихого злагодженого звучання, вслухатись у головну мелодичну лінію і другорядні акомпануючі партії, зіставляти силу звучання свого інструменту із звучанням сольної чи ансамблевої гри, слухати соліста та уважно слідкувати за жестами диригента, який координує загальний баланс звучання.

Тема 19. Удосконалення колективних навичок читання нот з листа.

Для реалізації цього завдання диригент підбирає невеликі та нескладні твори, які можуть бути виконані на достатньо високому художньому рівні: з правильним фразуванням, характерними способами і прийомами звуковидобування й звуковедення, різноманітними ритмічними малюнками, динамічними нюансами й штрихами, які є специфічними для духового оркестру. Важливо, щоб у процесі колективного читання нот з листа студенти досягали тісного контакту як з партнерами по групі, так і в цілому оркестрі для узгодження ансамблевої гри.

Тема 20. Проходження оркестрової диригентської практики і підготовка бакалаврів до державного іспиту.

Студенти набувають навичок диригентської практики та засвоюють важливі аспекти методики роботи з оркестром. Репертуар складається також з творів власної інструментовки студентів, які виносяться на державний іспит.

Мета та завдання навчальної дисципліни "Оркестрово-ансамблеве виконавство (Ансамбль)".

Предмет "Оркестрово-ансамблеве виконавство (Ансамбль)" входить у комплекс спеціальних дисциплін, які формують якості майбутнього виконавця та керівника оркестру духових та ударних інструментів. Необхідність вивчення цього предмету визначається розповсюдженням аматорських та професійних

ансамблів духових та ударних інструментів, різноманітних за видами та типами.

Специфіка ансамблевого музикування вимагає від його учасників підкорення своєї індивідуальності загальній меті – колективній інтерпретації. Надзвичайно важливо при цьому виховувати вміння чути і себе, і партнерів, і весь ансамбль. В ансамблях малих форм (дуетах, тріо, квартетах) всі учасники мають можливість бути максимально забезпеченими зорово-слуховим контактом. В ансамблях більших форм під час виконання визначальне значення має слуховий контакт.

Заняття в класі ансамблю сприяють розвиткові у студентів не тільки звуковисотного і ритмічного слуху, але й гармонічного та тембрального слуху, розуміння функціонального значення кожної з виконуваних партій - мелодії, баса, фігурації, контрапункту, педалі – та вміння відповідно коректувати звучання у процесі виконання.

Мета:

Постійна увага повинна приділятися розвиткові навичок колективного читання нот з аркуша, що сприяє відчуттю ансамблевої злагодженості, активізує виконавські навички, розширює знання репертуару.

Тому метою курсу є оволодіння студентами практичних навичок ансамблевого виконавства, отримання необхідних знань з питань організації та керівництва інструментальними колективами малих форм.

Завдання курсу:

- набуття студентами навичок колективного музикування без участі диригента;
- засвоєння різноманітного ансамблевого репертуару;
- ознайомлення з принципами формування ансамблів;
- практичне використання навичок інструментування для ансамблів духових та ударних інструментів ;
- розвиток навичок читання нот з аркуша;
- вивчення виконавських традицій, стильових ознак, особливостей музичних форм творів;
- активізація пізнавальної діяльності студентів;
- виховання музичного смаку.

У процесі вивчення даного курсу студенти використовують знання та навички набуті зі спеціального інструменту, інструментознавства та інструментування, вивчення оркестрових інструментів, музично-теоретичних дисциплін.

Репертуар – основа навчально-виховної і творчої роботи в класі «Ансамблю». Він формується за принципом художньої цінності і актуальності, пізнавальної та виховної значимості та доступності для учасників ансамблю; різноманітності тематики, жанрів, стилів і характеру музики; відповідності особливостей і можливостей жанру творчому напрямку колективу.

Програма курсу "Оркестрово-ансамблеве виконавство (Ансамбль)". передбачає вивчення творів українських та зарубіжних композиторів-класиків, обробок народних мелодій, твори сучасних композиторів. Робочий репертуар складають як мініатюри, так і твори великої форми, з елементами поліфонічного викладу. Концертний репертуар складають оригінальні твори, концертні обробки тощо.

У роботі над художнім матеріалом реалізуються різні прийоми фразування (агогіка, артикуляція, динаміка, штрихи), засвоюється специфіка виконання різноманітних за жанрами та формою творів.

Основним завданням в роботі ансамблю над музичним твором є розкриття його ідейно-художнього змісту. Можна умовно визначити три етапи роботи над твором. Перший етап – початковий, ознайомчий, коли виконавці отримують загальну уяву про твір, його характер, жанр, стиль, форму, загальні контури виконавського плану.

Другий етап є основним. Тут важливим є досягнення розуміння суті твору, осмислення виконавського плану, розшифровка і деталізація його змісту. У виконавській практиці прийнято при роботі над твором поділяти його на смислові частини (епізоди). Керівник ансамблю, не втрачаючи загальний виконавський план, спрямовує роботу над цими частинами на основі виявлених особливостей форми, фразування, технічних і художніх труднощів. Поєднання колективного і індивідуального методів (репетиції і самостійна робота над партіями) значно скорочує цей самий громіздкий етап.

На третьому, кінцевому етапі роботи над музичним твором є завдання творчого втілення змісту, досягнення цілісності художнього задуму, завершеності. Підсумок всієї роботи колективу – концертний виступ.

Загальні компетентності

ЗК01. Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово

ЗК04. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК08. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

Спеціальні компетентності

СК11.Здатність оперувати професійною термінологією.

СК15.Здатність здійснювати менеджерську, лекторську, аранжувальну діяльність в сфері музичного мистецтва.

СК17.Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, диригентської, педагогічної діяльності.

Програмні результати навчання

ПРН01. Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володінням інструментом на належному фаховому рівні під час виконавської, диригентської діяльності.

ПРН02. Володіти методами та навичками ансамблевої та оркестрової гри, репетиційної роботи та концертних виступів.

ПРН10. Володіти базовими знаннями, практичними навичками організаційної та творчої роботи з ансамблевим та оркестровим колективом.

3.Очікувані результати навчання

В процесі вивчення дисципліни студент повинен проявити:

навички колективного музикування без участі керівника; читання нот з аркуша;

вивчення ансамблевого репертуару;

- ознайомлення з принципами формування ансамблів;

- вивчення виконавських традицій, стильових ознак, особливостей музичних форм творів;

- виховання музичного смаку.

Зміст навчальної дисципліни "Оркестрово-ансамблеве виконавство (Ансамбль)".

Змістовий модуль 1

Тема 1.

Дуети (однорідні склади). Твори малої форми з незначними технічними труднощами.

Дуети для флейт, гобоїв, кларнетів, труб, валторн, тромбонів.

Змістовий модуль 2.

Тема 2.

Дуети (мішані склади). Дуети для флейти і фагота, труби і тромбона, корнета і баритона, гобоя і фагота, туби і валторни.

Змістовий модуль 3.

Тема3.Тріо (однорідні склади). Тріо для флейт, кларнетів,труб, тромбонів,валторн.

Змістовий модуль 4.

Тема 4.Тріо (мішані склади).

Тріо для двох флейт і фагота; гобоя, кларнета і фагота;Тріо для гобоя, кларнета та англійського рожка; двох труб і тромбона. Тріо для труби, валторни і тромбона.